

ATSIMINIMAI APIE TREMTĮ

VALENTINAS GUSTAINIS. TRĒMIMŲ NAKTIS

Visa mūsų didelė šeima – tėvai, žmonos motina, brolis su žmona ir dvi mano sesutės dar miegojo, dar tik brėško, kai kieme pasigirdo sunkvežimio burzgas, garsiai ėmė loti šunys. Tuojau išgirdome labai smarkų beldimą į duris ir reikalavimą atidaryti. Mano brolis Antanas, miegojęs su savo žmona pirmame aukšte, žaibo greitumu užsimetė švarką, iššoko pro langą ir spėjo pasislėpti stačiame, labai apžėlusiam Nemuno šlaite, stūksančiame per dešimt metrų nuo namo sienos. Aš miegojau antrame aukšte, atskirame kambaryje. Pajutusi atvažiavus negerus svečius, uždususi atbėgo mano motina ir liepė slėptis. Niekam nė į galvą neatėjo, kad galėtų būti areštuojamos moterys ir vaikai. Ir aš ryžausi išbandyti savo laimę Nemuno šlaito krūmuose. Apsiaviau kelnes, užsimečiau švarką ir basas laiptais nubėgau žemyn į kartinį sesers Marytės kambarį. Atsidariau langą, bet prie to namo kampo jau stovėjo tamsiais civiliniais rūbais apsirengusi žmogysta lyg su ginklu rankoje. Supratau, kad iš namų jau neišbėgsiu. [...]

Tuoj į miegamąjį įsiveržė jau pažįstamas Jančaitis, dviejų ginkluotų kareivių lydimas. Jis liepė tučtuojau keltis, nes po penkiolikos minučių mus išvežą į tolimus kraštus, iš kurių jau niekuomet negrįšią. pridėjo, kad būsiu vežamas su visa šeima, todėl žmona ir vaikai taip pat privalo rengtis.

Dešimtmetė dukrelė ir tik ketvirtus bebaigiąs sūnus dar miegojo. Kad ir netikėtai prikelti, vaikai neverkė. Vos spėjusius šiek tiek apsirengti, sargybiniai mus visus suvarė į valgomąjį ir pareiškė, kad esame areštuoti, kad be leidimo niekur iš čia negalime išeiti.

[...]

Karininkas ir Jančaitis ragino skubėti – atsisveikinkite su namiškiais, kurių daugiau jau nepamatsite! Iš tikrųjų, tai buvo paskutinis atsisveikinimas su tėvais ir gerąja senute uošve. Neapsakomai skaudus buvo tas paskutinis namų slenkščio peržengimas. Namiškiams leido mus išlydėti tik per slenkstį, įgrasinę toliau nė žingsnio nežengti ir iš viso tą dieną iš namų niekur neiti.

Varydamas mus per kiemelį, Jančaitis išdidžiai pareiškė:

– Daugiau tu savo krašto jau niekad nepamatsysi!

Prie vartelių dar kartą atsigrėžiau į savuosius. Pamačiau, kad mano sesuo Marytė apalpo ir pargriuvo. Raudėjo tėva, uošvė, sesuo Julytė, ašaras šluostėsi pas mus tarnavę berniukai Antanas ir Juozas Puidokai.

Gustainis V. *Be kaltės: 15 metų Sibiro tremtyje ir lageriuose*, Vilnius: „Mintis“, 1989, p. 47–50.

G. PRANCKUS. TRĒMIMAS

Rūdiškių geležinkelio stotyje suimtos šeimos buvo suvartytos į gyvulinius vagonus, kuriuos saugojo ginkluoti rusų kareiviai. Maži vagonų langeliai buvo apkalti spygliuota viela, o vagonų durys iš lauko pusės užrakintos.

Iš vagonų nieko neišleisdavo, net gamtos reikalus žmonės buvo priversti atlikti vagone. Vagonų durys buvo atidaromos tik paduoti vandeniui. Prie durų tada atsistodavo sustiprinta sargyba.

Iš Rūdiškių ešelonai su žmonėmis nuvažiavo į Naujosios Vilnios geležinkelio stotį. Čia 1941 m. birželio 16 d. vyrai buvo atskirti nuo savo šeimų, persodinti į specialų gyvulinių vagonų ešeloną ir išvežti nežinoma kryptimi. Stotyje tada buvo baisus moterų ir vaikų klyksmas, verksmas. Atsisveikindami verkė ir vyrai. Siaubo ir nevilties apimti žmonės meldė Dievą, visi garsiai giedojo

„Marija, Marija, skaisčiausia lelija“, kitas giesmes. Pajudėjus ešelonams, suskambo patriotinės dainos: „Lietuva brangi“, „Oi, neverk matušėle“, tautos himnas. Visi atsisveikino su Tėvyne. Daugelis – amžinai...

Naujojoje Vilnioje nuo šeimos atskyrė ir mūsų tėvelį. Kaip ir tūkstančius tėvelių nuo tūkstančių šeimų. Ir skausmas visų buvo vienodas – netektis, prievartinis šeimos išdraskymas. Tolesnis tėvo likimas iki šiolei mums nežinomas. [...]

Iš Naujosios Vilnios birželio 16 dieną ešelonai su moterimis, vaikais ir seneliais pajudėjo Sibiro link. Kelionė buvo varginanti. Vasara pasitaikė karšta, vagonai grūste prigrūsti žmonių, tvanku, trūko vandens, sklido baisi smarvė. Kultūringose šalyse gyvulius šimtą kartų padoriau veža. Žmonės pradėjo sirgti, viduriuoti, mirti. Ypač sunku buvo mažiems vaikams, seneliams, nėščioms moterims. Ne viena jų vagonuose pagimdė. Mirusius žmones, negyvus naujagimius palikdavo pakelėje. Ešelonai nesustodami dundėjo į Rytus.

Pranckus G. *Mūsų šeimos likimas*, in: „Tautų tėvo“ karalystėje: *Memuarai* [sudarė Masaitis A.], Kaunas: „Šviesa“, 1991, p. 93–94.